

A TURUL VÁLSÁGA

Írta: Kristó Nagy István

Mi közünk hozzá...?

Megkérdezheti valaki, hogy miért fáj nekünk a Turul Szövetség feje? Mi címen avatkozunk a Turul belügyeibe? Miért akadályozzuk a Turul válságából való kibontakozását, melyre az ifjúság egysége érdekében olyan nagy szükség van? Csak ezt váiaszolhatjuk:

A magyar fiatalságnak volt annyira fontos szervezete a Turul, hogy belső kérdései érdekelhetik a szegedi diákságot. Érdekelhetik még azokat a magyar fiatalokat is, akik esetleg nem turulisták, vagy — mondjuk — egy új irányzattól várták, hogy a Turul Szövetséghez csatlakozzanak. De érdekelhetik a Szegedi Egyetemi Ifjúság (SzEl) tagjait azért is, mert a Turul is foglalkozott a szegedi egységszervezet belső ügyeivel, sőt a fővezér szerkesztésében megjelenő Nemzetőr annakidején vatotlanságok egész sorát írta róla. *Mi ebben a cikkben az igazságot akarjuk feltárni!* Sajnáljuk, hogy háború idején, mikor mindenütt az egységnek kell megnyilvánulnia, nekünk belső háborúságról kell cikkeznünk. De az ifjúság egységének kérdése van olyan fontos probléma, amely mellett nem mehetünk el szó nélkül. Nem érv az, hogy a magyar jobboldalnak ártunk ilyen cikkel. *Nem a tisztogatási szándékkal írott kritika árt a jobboldali mozgalomnak, hanem azok ártanak, akik a „nacionalista”, „jobboldali”, „keresztény”, „népi” stb. szavakat kisajátítva, az eszmények hitelét lejáratták; Vége kell, hogy legyen a fölösleges kíméletnek!* A magyar ifjúság nacionalizmusa van olyan erős, hogy kibírja rákos daganatainak leoperálását. A „keresztény és nemzeti” gondolat nem lehet védőpajzsa egyesek kisdud játékainak. Mert végre meg kell mondanunk, hogy:

a magyar egyetemi és főiskolai hallgatók egységének megvalósulását a bajtársi szervezetek harminc éven fölüli korú vezérei akadályozzák meg.

Nem hallgathatjuk el, hogy az egyetemek és főiskolák ifjúsága nem áll mögöttük, mert a magyar fiatalság elég komoly és érett ah-

hoz, hogy saját ügyeit maga intézze, s meg akar szabadulni azóktól a vezérektől, akik már révbe jutottak, vagy még most készülnek „jobb napokat látni.” Mi már megértük, hogy diákvezérekből igazgatók lettek, s megelégtünk azt, hogy kopaszodó vezérek a diákság színeiben pompázva forgolódjanak s a személyeiken keresztül utáltassák meg az ifjúság mozgalmait. Ennek akarunk végetvetni, mikor a Turul válságával foglalkozunk. Azok nevében szólunk, akik a népi Magyarország és a minőségi elv mellett foglaltak állást, akaratuk azonban nem érvényesülhetett a Turul Szövetség debreceni követtáborán.

Követtábor Debrecenben

December 18.—21. volt a Turul Szövetség országos követtábor, melyen a fővezérség tagjainak beszámolóit s a végzett munka biralatai hangzottak el, végül pedig megválasztották a Szövetség országos fővezérét. A fővezér személyének kérdésében két pártra szakadt a Turul tábora. A fiatalabb évjartok, a fakultatív egyesületek, szinte minden bajtársi egyesület, ahol komoly szellemi munka folyt, ahol a népi gondolat már diadatmaskodott, ahol a Magyar Életet, Magyar Utat, tisztántúlt olvassák,

Fitos Vilmos volt országos kulturális vezér megválasztását tartotta helyesnek.

Az idősebbek, az egyetemeken kivülálló bajtársi szervezetek legnagyobb része Ambrus József fővezér újrahívatása mellett foglalt állást. Mellette álltak a vidéki kerületek vezérei (nagyreszt idősebb urak) s azok az egyesületek, melyekben a birtokon betüliek (fővezérségi tagok, kerületi vezérek) befolyása érvényesült, így Debrecen és Győr egyesületei. A budapestiek közül Ambrus mellett állott a színészekből, jazz-zenészekből, irredenta költőkből, s más hivatásos és hivatástalan „művészekből” álló „Szépművés B. E.”, továbbá mindazok, akiket bizonyos politikai szímat Ambrus társaságába húzott.

Fitos tábora veszélyesen erős volt,

bár a régebbi határozattal ellentétben nem Budapesten, hanem az Ambrusékra kedvezőbb terepen, Debrecenben rendezték a követtábor, s az időpont (kollokviumok ideje!) is sokat távoltartott, míg Ambrus végzett, vagy végezni sem szándékozó híveit ez nem zavarhatta. A szavazatok száma attól függött, hogy a szavazatot leadó bajtársi egyesület hány tagot tud felmutatni, illetve hány tag után fizet be 10—10 fillért a fővezérség pénztárába. Ez pedig elsősorban pénzkérdés volt, mert a nem működő tagok, végzetek, dominusok nevében is lehetett szavazni, ha befizették helyettük a hozzájárulást. Budapesten állítólag több ezer névleges tagot jelentettek be Ambrusék, ki is fizették tagdíjukat, hogy ezek nevében is szavazhassanak. Ez könnyen megtörténhetett, mert névsort nem, csak létszámot kellett bejelenteni. Pénzük pedig volt elég.

Amikor a követek Debrecenbe érkeztek, a vendéglátó kerület központjában már megkezdődött a propaganda. A Hollós Mátyás és a Szépművés Bajtársi Egyesület egy-egy tagja, és a debreceni kerületi vezér a mit sem sejtő és tájékozatlan vidéki egyesületek „gyúrására” Fitos Vilmosról minden rosszat elmondtak. Bevezetésül leszögezték, hogy *mindkét jelölt rossz*: (elég furcsa propaganda, annyi biztos) Ambrus annyiban, hogy sok mindent megtűrt, (gondolom ez Fitos kulturális programjának szolt) de megfelelő kikötésekkel újra meg lehet választani. Fitosról már nem ilyen szelíden nyilatkoztak, hanem lemondták aszfaltparasztnak, aki sohasem járt falun. Megvádolták azzal, hogy résztvett a Tancsics síremlék koszorúzásán. — Szóval ilyen valótlanságok terjesztésével folyt az „elvi harc.”

Rácz György, a szegedi gyógyszerészhallgatók Rákóczi Bajtársi Egyesületének vezére azután Ambrus beszámolójához hozzászólandó a következő kérdést intézte a Fővezérhez:

»Tud-e arról a Fővezér bajtárs, hogy milyen furcsa és alacsonyrendű propaganda folyik a debreceni kerületi vezérségen«.

Erre a kérdésre az Ambrus pártban óriási felzúdulás támadt, oly-

annyira felfokozódtak a szenvedélyek, hogy fokosok emelkedtek Rác közeliében. Aki résztvett a követtáboron, emlékezhet rá, hogy legalább tíz percbe került, míg a kedélyek annyira-amennyire lecsendesedtek. Sok nagy vita volt, az elnöki csengő szinte állandóan szólt, de Rác kérdése váltotta ki a legnagyobb vihart. Hozzászólását nem folytathatta, ellenben bocsánatot kellett kérnie a Követtáborból a „hallatlanul súlyos vádaskodásért”, amellyel a vendéglátó debreceni kerületet illette.

Csalódtam bennetek!

kiáltotta a szegedi egyetemisták felé másnap Ambrus József, amikor a Mandátumfelülvizsgáló Bizottság elnöke, dr. Gyurky Gyula szenátor, „civilben” szegedi ügyvéd, bejelentette, hogy a bizottság azt javasolta a Követtábornak, vegyék el a szegedi Rákóczi és Csaba BE. követői szavazati jogát, mert az egyesület vezérsége tagja a SzEI-nek. (Ez természetes következménye volt Rác felszólalásának, melyből kiderült, hogy szegediek nyíltan Ambrus ellen vannak.) A mandátumok elvételét egy Saguly nevű öregedő békéscsabai vezér indítványozta, akinek nem sok köze lehet a SzEI ügyeihez. A szegediek ekkor bejelentették, hogy kerületi vezérik, később pedig a Fővezér hozzájárulásával lettek és maradtak a SzEI tagjai, és mind e napig nem szólították fel őket arra, hogy a szervezetről kilépjenek. Eppen ezért tiltakoznak szavazati joguk elvétele ellen.

Állításaikat sem a Fővezér, sem a Kerületi Vezér nem cáfolhatta, ellenben Ambrus ekkor kiáltotta feléjük: „Csalódtam bennetek!” Erre nem válaszolhattak, ellenben bejelentették a SzEI-ből való kilépésüket, amire — mandátumaik elszedésére jogalap nem lévén — a Bizottság elfogadta szavazati jogukat, kellő lelki fröccs és nyomatékos intelmek után. Magam is tanúja voltam, hogy Gyurky úr barátságosan megintette Rác bajtársát: „Azután dolgozzatok rendesen a Rákócziiban... — amire semmi joga nem volt, mert a szegedi kerületben talán éppen a Rákóczi végezte a legkomolyabb munkát: kari problémák megtárgyalása, érdekképviselés mellett magyar sorskérdések megvitatásával is foglalkozott táborain.

De térjünk vissza Ambrus József csalódására. Csalódtam benne

tek — mondta a szegedieknek. Azt hiszem, nem árt, ha megvizsgáljuk, kinek volt oka csalódásra, Ambrusnak-e, vagy pedig a magyar fiataloknak,

mely csakugyan joggal csalódhatott a debreceni követtáborban, amelyen végül is 492 szavazattal 368 ellenében

újra Ambrust választották fővezérré.

Hogyan dolgoztak Ambrus hívei?

Ezt a végeredményt azonban kiemeltlen küzdelem előzte meg. És ez a harc jelentette a fiatalok első csalódását. Első nap Ambrust támadták Fitos hívei, akik az ő személyét a „mély-magyarságról” való minden kijelentése ellenére sem tartják alkalmasnak arra, hogy a magyar ifjúság jobbik részében az utóbbi évek során vallásszerű meggyőződésévé váló igazi magyar szellemiséget a Turul Szövetségben megvalósítsa. A Nemzetőr sorsa mutatja ezt legjobban, amint erről Kodolányi János a Követtáboron beszámolt. *Ambrus hívei közül sokan lepfujolták Kodolányit.* Hát ez a Turul új magyar szellemisége?

Sajnos, a túlfűtött hangulattal menthető izléstelen megnyilatkozásoknál súlyosabb jelenségek is felmerültek a Követtábor során, különösen harmadik nap, mikor Fitos beszámolója után az ellentábor, élén Kató győri vezérrel (magánéletben állatorvos) vad támadást intézett ellene. Kétségbevonták, hogy egyáltalán csinált valamit. A Bolyai Kollégium léterchozása, nyolcvannégy kultúrest, a Magyar Ut, Magyar Élet szerkesztése és terjesztése, az igazi magyar könyvkiadás megindítása, mind-mind más érdeme, mondták,

Pedig hát Fitos és munkatársai nélkül mindebből kevés valósult volna meg.

S még többet tehettek volna, ha nem kell a Turul Szövetség belsejében lévő szörnyű közegellenállással megküzdeniök, mely gyakran szabotálta, amit akartak.

Még szomorúbb volt, hogy Szekeres országos vezér, különben egészen higgadt hozzászólásában, Kodolányit „árnyalati baloldalisággal” vádolta. Kodolányi pedig ugyancsak érezhette a baloldal hajszeját, így, ha már ő is a baloldalra kerül, mellé ültethetjük Szabó Dezsőt, Németh Lászlót, vagy

akármelyik már írónkat, kik nem kacsintanak valamelyik szélső jobboldali pártra. Ebből a felszólalásból, valamint a Pálóczi-Horváth és Oláh György közt lezajlott polémia-ból, melyben a Turul Szövetségnek egész tekintélyével Pálóczi Horváth mellett kellett volna kiállania, azonban éppen az ellenkező irányban tett bizalmi nyilatkozatot, szóval

mindebből annak bizonyítékát láttuk meg Debrecenben, hogy Ambrus tábora a baloldaliság vádjával akar minden gondolatukban, szavukban, tettükben csak magyar (és nem jobb- vagy baloldali) írónk homlokára bélyeget sütni.

A népi írókkal való együttműködést úgy látszik mellékes szellemi weekendnek, de sokkal inkább szükséges rossznak tartja. *Ez volt a csalódás!*

Még egy példát hozok fel a gonosz rágalmak özönéből, amivel egyesek a Követtáboron dolgoztak. Volt, aki megkérdezte, hogy miképpen mert Fitos Vilmos a magyar fajiságról beszélni, amikor edesanyja német származású. Megdöbbsentő, hogy ilyesmi egyáltalán érv lehet valaki ellen! Fitos azonban fölkészülten jött a követtáborra, s azonnal okmányokkal cáfolta meg ezt az állítást. S párthíveinek mértéktartására jellemző, hogy az ellenfél által kezükbe adott fegyvert nem fordították meg. Fitos megtiltotta, hogy a követtáboron nyilvánosságra hozzák, hogy Ambrus József felesége — *Wimmer Jolán*. Mi nem találunk ebben kivét-nivalót, de Ambrus pártja ütőkártyául akarta felhasználni Fitos edesanyjának német nevét (ami különben okmányokkal igazolhatóan hazugság volt), pedig hát az edesanyját senki sem maga választja magának, mint a feleségét... Így harcoltak ők, s működésüket siker koronázta: Ambrus lett a fővezér.

Pártja uszott a boldoságban

A harminc-negyven éves ifjúsági vezérek húszévéssé fiatalodtak örömmükben, hogy újból vezethetnek. Nem is tettek lakatot a nyelvükre. *Végre tökéletesen és végérvényesen elintézték Fitosékat*, akik annyi zavart okoztak az utóbbi években, akiknek még támogatásukra is szükség volt Békéscsabán a nyila-

sok ellen, akik Zsabka Kálmánékat ki akarják zárni a Szövetségből. S a népi gondolat... Ugyan kérem! Hogy Ambrusék főkortesei mennyire komolyan veszik, arra elég, ha elmodnom, hogy hazafelé együtt utaztunk Balla Sándor és Gvurky Gyula úrral. (Mindketten „fiatal-emberek“ harminc és negyven között.) Egy parasztszármazású fiatal költő, — maga is Fitos hívei közé tartozik — utazott velünk, az egész idő alatt az ő eszményeit pocskolták, úgy, hogy ha szegény Erdélyi József hallotta volna, miként beszélnek irodalmi irányzatáról, azok, akik néhány órával elébb kultúrális vezérré választották, nyilván rögtön kiábrándult volna a vezérkedésből.

De hagyjuk a személyeskedést, értsük meg, nem személyekről van szó!

Nem támadjuk Ambrus József szigorló orvos úr, a „Nemzetőr“ c. politikai lap szerkesztőjének személyét sem. Azonban *végtelenül veszedelmes jelenségnek tartjuk*, hogy Ambrus József, akinek párt-politikai kapcsolatai közismertek, aki a Turul lapját hivatalos párt-lappá tette,

a napi politika vizeire való evezést a népi magyar szellem árbóca ra vont lobogójával akarja leplezni.

Egyéni érdekektől független nemzetnevelés, vagy az ifjúságnak a politizálás ingoványaira való vezetése, ez a mostani fővezérség első dilemmája. Az ingovány lidércfénye az egész Turult kátvába döntheti. — Nem a politizálás ellen szólunk: aki még tud hinni egyik vagy másik politikai pártnak, ám lépjen be s igyekezzék azt a pártot minél magvarabbá tenni. Fitos hívei közül is sokan tagjai valamelyik pártnak, működésük azonban nem a párt szellemét hozza a Turulba, hanem a népi gondolatot igyekszik belevinni a párt ideológiájába. A *vezér* azonban nem politizálhat, nem lehet pártlap szerkesztője. Lehet, hogy valaki minden meggyőződés nélkül közli egymás mellett pártja és a Turul Szövetség híreit lehet, hogy az újság csak megélhetési alap számára: ha nem tud másképpen megélni, ne akarjon az ifjúság vezére lenni.

De súlyos a másik kettősség is. Nem lehet a minden túlzásában is rokonszenves Magyar Kátét elfogadtatni, parasztkollégiumot szervezni, népi irodalmat csinálni, könyvkiadást, hanglemezygártást teremteni, ha ugyanakkor elnézik

azt az idejétmulta dilettantizmust, mely sokszor egészen ízléstelen módon nyilatkozott meg a közelmúltban. (Rádióközvetítés habos-süteményes nótával, stb.)

Hogy akar a Turul ifjúságunk szellemi elitje, minőségi vezetőrétege lenni, ha szemethuny a Szövetségen belül fennálló elképesztő kontra-szelekción felett?

Már pedig szemet kell hunyvia, hiszen ennek a reakciónak képviselői választották meg a jelenlegi fővezérséget, nem is tagadták, hogy kulcspozícióiuk birtokában *éppen ezért* választották meg. A budapesti „szépmívesek“ szavazatai döntő súllyal estek latba, ők jelentették a *többséget* Fitos tábora felett. Ezt honorálni kell! Így amit egyikét áldozatkész ember építhetne, a tömeg színvonalatlansága menten lerombolná. Pedig országszerte szellemileg éhes paraszt és munkásifjúság vár táplálékra, ennek nem lökethünk giccsel! De Ambrusék hívei kijelentették, hogy „nem értik Adyt“, és pfujolták Kodolányit...

A követtábor óta

Mindez már a követtáboron komoly gondot okozott azoknak, akik Fitos oldalán állottak. Ambrus győzelme igazolta ezeket az aggodalmakat. Három hónap telt el a választás óta és nem történt semmi. Azaz, hogy történt. A Nemzetőr ugyanazon számában, melyben Erdélyi József, az új kultúrális vezér köpte a markát, hogy miket fog csinálni „a népi Magyarország szellemében“, jelent meg a hír, hogy a Turul öregjei, megszabadulva a Fitos-féle lidércnyomástól, újult erővel szervezkednek. Budapesten máris új dominus törzs alakult, s tud-

ják-e ki a vezére? — Végváry József, aki Turul vezérből emelkedett képviselővé, majd meglehetősen szürke parlamenti szereplés után, a Felvidék hazatérésekor a kormánypart liberális — csaklyás csoportjával együtt lépett ki a Nemzeti Egység Pártjából, majd *pedig Sztranyavszkyval, Knob Sándorral, Shvoy Kálmánnal bizalmatlanságot szavazott Imrédy ellen...* Ő állott most az öregurak (dominuszok) új törzse élére. Ez a tény még Ambrus táborában is kínos érzést kelthetett, aminek bizonyítására elég felhoznom, hogy Végváry új feltűnését Gvurky Gyula szenátor bajtárs, a szegedi Rákóczi B. E. egyik táborán kerekén le akarta tagadni. Különben, az öregurak törzseit minden Turul-kerületben meg fogják alakítani, mint a Nemzetőrben olvastuk. A Szépmívesek is fellélekzettek s örömiükben rögtön védőurukká választották Kiss Ferencet. A szép avató ünnepségen Festetic Dózsi gróf mondott beszédet. A példán felbuzdulva a magánalkalmazottak bajtársi egyesülete magisterévé avatta Fabinyit, a Hitelbank igazgatóját.

És ilyen magas patrónusok támogatása mellett sem volt pénz arra, hogy az állítólag Ambrusék által istápoltt Bólvai-Kollégiumot — mely a fiatal paraszttelhetőségek nevelésére szolgál — rendesen ellásák. Értethető ugyan, ha nem is helveselhető, hogy a Bólvai-Kollégistákra haragusznak Ambrusék, hiszen ezek mind Fitos hívei. Nem csoda hát, hogy a debreceni követtábor után hosszú hetekig nem adott nekik a Turul gazdasági vezére fűtőanyagot, és hogy a Fővezérség jelenleg is több ezer pengővel tartozik — az általa támogatott parasztkollégiumnak!

Egy fővezéri parancs

Ilyen „eredmények“ mellett persze nem szüntek meg a győztes fél törekvései, hogy a Turul-ellenzék végleg megszüntessék, s megszilárdítsák pozíciójukat. *Nyíltan* nem lehet támadni, hiszen az ellenzék erősebb, mint valaha. Maradt tehát két eszköz: 1. Fitosék befektítése. 2. Az ellenzék jelszavainak átvétele. (Ami azt jelenti, hogy egy egész gondolatrendszerből csak a végső megfogalmazás magukban üres szavait veszik át.)

Remek példa erre egy február 10-én keltezett „Fővezéri parancs“, melyet Ambrus József intéz a Turul Szövetség taggyesületeihez.

Határozatlan fogalmakkal dolgozik, hadakozik ismert és ismeretlen ellenfelek ellen, burkolt gyanúsításokkal illeti az „ellenzékét“. Ilyesmi van benne: *Három esztendeje vezetem a Szövetségüggeit. Ez az időszak a Turul Szövetség lelki átalakulásának kezdetét jelentette azzal, hogy a tiszta népi magyar szellem szolgálatára jelentkezett a Turul ifjúsága. Ez a munka már túljutott a kezdeti nehézségeken és nem gátolja meg többé semmi. Arról persze hallgat, hogy ezt az átalakí-*

tó munkát Fitos tábora végezte. E helyett azt állítja: *Voltak, akik a magyar népi gondolat köntösében a politika baloldali szellemiségét akarták visszalopni a magyar életbe és szerecsenmosdatásra akarták használni a Turul Szövetséget azzal, hogy baloldali elemek előtt kívánták felnyitni a Turul kapuit, hogy azok a Szövetségben keresztül nyerjenek igazolást egy elkövetkező jobboldali rendszer előtt.* Ez persze nem igaz, de alkalmas arra, hogy Fitos Vilmos munkásságát befeketítse, mert ő az igazi magyar értékeket mind be akarta vonni az ifjúság nevelésébe, tekintet nélkül arra, hogy azelőtt melyik politikai oldalhoz tartoztak. Erdélyi József sem volt mindig jobboldali, ezen az alapon őt is kizárhatná a Turul s helyette talán Eckhardt Tibort vagy Lendvai Lehner Nomádot kellene előnyben részesítenie, hiszen ők jóval előbb „fajvédők” voltak.

Ambrus azonban mindezzel nem törődik, s tovább megy. Több ízben nyomatékosan leszögezi, hogy *„vérrrel és fegyverrel kész harcolni az új Európa győzelméért.”* — hogy ezáltal azt a látzatot keltse, mintha mások, mint az ő emberei, erre nem lennének hajlandók. (P. o. elhallgatja, hogy Fitos legbensőbb munkatársai közül hányan voltak a felvidéki szabadcsapatok hősei...) Felsorolja mindazokat a hatalmi és eszmei csoportosulásokat, melyek a mai népi jobboddallal szembenállnak, s úgy tünteti fel őket, mintha azok, akik az ő társaságának ellenségei, 1. azonosak lennének a „baloldali magyarokkal, vagy jobboldali idegenekkel”, 2. Ambrus ellenfelei a Turul ellenségei is lennének. Persze könnyű a kibúvó: „Akinek nem inge, ne vegye magára.” Fitos Vilmos hívei ne vegyék magukra a fővezéri parancs szavait, amikor pedig az egymás mellé kerülő mondatok szörnyű hamis vádak sorával akarják megfojtani őket...

Ez nyíltan kitűnik a következő részből, mely amúgy is sok tanulságot hordoz magában: *„Három esztendője, a békécsabai Követtábor után indult meg az átalakulás a Turulban, de csak az első lépések jutottak el.”* Már erre van egy megjegyzésünk. Ha így volt, miért

állította a Fővezér cikke elején: *Ez a munka túljutott a kezdeti nehézségeken, stb.* Most így folytatja: *Külső propaganda volt csupán és személyi kérdés lett belőle.* Értsd, az a nevelőmunka, melynek egy része Fitos Vilmosék nyolcvan-négy irodalmi estje, folyóiratai voltak, semmi. S mikor ez az irány végre az egész Turul Szövetség irányítását követelte magának, megbuktatták a követtáboron, ez csak egyszerű személyi kérdés. *„Akikre a munka érdemi részét bízta (ő bízta! Nem rossz! Tehát nem a szabai és kassai Követtábor, hanem I. Ambrus József választotta Fitos Vilmos) többet foglalkoztak a külső hírveréssel, mint a belső neveléssel.”* Hogy milyen nagy volt Fitosék belső nevelőmunkája, azt megmutatta a debreceni követtáboron melléállott fiatal sereg, melynek jó része ennek a nevelőmunkának eredményeképpen csatlakozott az új magyar szellemiséghez. S most jön egy mondat, mely nyilvánvalóvá teszi, hogy a jelenlegi Fővezérségnek nem a minőségi nevelés, hanem a tömeg a fontos: *„Egyesít a Turul Szövetség tagjainak túlnyomó részét kiirtották volna a „nevelés” jegyében, — ha engedem.”* Fitosék nem a Szövetség tagjainak túlnyomó részét akarták kiirtani, annál sokkal egészségesebb volt a Turul. Csak a Turul Szépművészek szörnyű dilettantizmusát idegen szellemiségét akarták száműzni, hogy ne akadályozzák többé a népi gondolat diadalrajutását. Ambrus nyíltan megmondja („ha engedem”) rajta múltot, hogy ez nem történt meg. Neki köszönhető, hogy az olcsó hazafiaskodás, műkedvelői nivó megmaradt, újra szervezkedik s „dolgozik.” *„Ezek a bajtársak — írja — visszatértek és ismét munkára jelentkeztek.”* Azért választották Ambrust fővezérré, hogy visszatérhessenek az öregurak, élü-

kön Végváry Józseffel s Festetich Dózsi gróf tovább turulkodhasson...

Persze a Fővezér óvatos, nem mond neveket, hogy ne lehessen miattuk támadni. De hogy cikkének éle Fitos ellen irányul, s hogy a régi társaságot melengeti, az kétségtelen. Ha nem, kérjük, írja meg, kikre célozgatott?

Ugyanilyen burkolt gyanúsításokkal fordul a Fialatok c. lap ellen. Ez az újság bátor cikkeiben mutatott rá Ambrusék dolgaira. Minderre csak annyit válaszol: *„A baitársi közvélemény jól tudja, hogy kik állnak a Fialatok támadó cikkei mögött.”* Hogy kik, azt nem mondja, hanem így folytatja: *„A sajtótámadásokat izléstelennek és lelkiismeretlennek tartjuk és különös tendenciát kell bennük látnunk, hisz éppen akkor jelennek meg, mikor az ifjúság belső lelki egységére a legnagyobb szükség lenne.”* Tehát nem az volt izléstelen, vagy lelkiismeretlen, amit a régi gárda a Turulban véghezvitt, hanem azok a cikkeik, melyek ezeket a dolgokat szóváteszik! Mintha az Ambrusék elleni támadások az ifjúság ellen irányulnának.

Éppen az a baj, hogy Ambrusék nem a harcrakészülő magyar ifjúság, s ennek az ifjúságnak összefogását az ő jelenlétük akadályozza, mint ez a fővezéri parancs ravasz mondataiból is kiderül.

Mondjon le Ambrus József, meglátja, rögtön megvalósul a magyar egyetemi és főiskolai fiatalság egysége. S ha nem mond le, nélküle fogjuk az egységet megteremteni, akarata ellenére is. Mert az ifjúság egységet akar, de nem akarja őket az egység élén. Nincs szükség Ambrusra, Kalotásra, Kató Sándorra, Zsabka Kálmánra, Végváryra, Festetich Dózsi grófra.

Mi van Szegeden?

Hogy mit jelent a Turul öregurainak működése, elég ha a szegedi kerület példájára hivatkozunk. Babiczky Ede kerületi vezér működése alatt sorvadtt el a szegedi egyetemen a bajtársi élet. Babiczky mindenáron irányító szerepet akart játszani az egyetemi ifjúság ügyében, azonban a kerület szellemi

irányításából következetesen kihagyta őket s mindent saját kezében összpontosított. Érthető hát, hogy az egyetemi ifjúság, mely csak arra volt jó, hogy kivonulásokra rendeljék, szívesebben ment a SzEI-be, mert itt komoly munkát végezhetett. Babiczkynak ekkor arra kellett volna törekednie, hogy az

egységes szervezettel együttműködést építsen ki: legyen a SzEI az összes keresztény hallgatók összefogó szerve, végezze — mondjuk — a tömegnevelést, a Turul bajtársi egyesületei foglalkozzanak elitképzéssel, s igyekezzenek a nagyobb szervezet, a SzEI irányításából is kivenni részüket. A turulista egyetemi hallgatók így akarták: szerepet vállaltak a SzEI vezetésében, gondjuk volt arra, hogy a szervezet keresztény és nemzeti szellemben működjen. A Csaba és Rákóczi B. E. így tökéletes összhangban dolgozott a SzEI-vel. Babiczky azonban más politikát folytatott: mindenképpen arra törekedett, hogy a szegedi diákegységet megbontsa. Ennek azután az lett a következménye, hogy tavaly tavasszal az egyetem turulistái nyíltan megmondták neki, hogy nincs rá szükség. Ez tavaly májusban történt. Akkor úgy tett, mintha ezt belátta volna, s Debrecenben — újból elvállalta a kerületi vezérséget, mert Ambrusék a szegedi kerület egyetemistáinak megkérdezése nélkül neki adták. (Jellemző a Turul választási rendszerére, hogy azt az urat, akiknek parancsadási joga van a szegedi egyetemen tanuló turulisták felett, gvőri, debreceni, budapesti jogászok, gazdaszok, jazzdobosok választották meg, hiába akartak ők mást.) Már Bocsánatot kérek, ha szemembe mondják, hogy *nincs rám szükség*, van bennem annyi önérték, hogy elmegegyek... Babiczky nem így tett.

Ma is a kerület vezére, amikor a szegedi kerület bajtársi egyesületeinek többsége (nemcsak az egyetemi bajtársi egyesületek!) távozását óhajtja!

Érthető, hogy az egyetemi ifjúság, mely Szegeden maga akarja intézni ügyeit, ma már csak töredékében tagja a bajtársi egyesületeknek. A szegedi egyetemen ma már csak a Rákóczi B.E. végez említésreméltó munkát, s ennek egyetemista tagjai is nyolcvan százalékban benne vannak a SzEI-ben. Azt nagyon jól tudják Babiczkyék, hogy a szegedi egyetem ifjúságát *nem lehet a SzEI ellen lázítani*. Éppen ezért nem mertek utasítást adni a turulistáknak, hogy lépjenek ki ebből a szervezetből. A szegedi egyetem fiatalsága ugyanis látja, hogy

aki a SzEI-t baloldali szervezetnek nevezi, hazudik.

A fiatalság álláspontja

Megkérdezhettük ezek után, hogy akarja a Turul mai fővezérsége az ifjúságot vezetni, amikor működése megakadályozza a fiatalságot, hogy saját maga vezesse önmagát, s útjába áll az annyira óhajtott egység megvalósulásának. Az ilyen Babiczky Edéken akad el az egység megteremtése. És miként akarják az ifjúságot vezetni, amikor az országos vezérek és kerületi vezérek között alig akad egy-két harmincévesnél fiatalabb? Az ifjúság nem kér az ilyen vezérekből, nem koruk miatt, hanem azért mert

az ifjúságnak szellemileg fiatal, hivatott vezetői vannak.

Az ifjúság jobbik része megtalálta az egyetlen korszerű és egyben örök magyar utat, melyet nem is szólva elődeikről. Adv Endre, Szabó Dezső, Kodolányi János, Németh László, Veres Péter és sok más író, költő, zeneszerző, művész alkotása kövezett ki. Ezen az úton halad előre a magyar ifjúság, nem tekint se jobbra, se balra, csak az örök magyarságra. Ezen az úton igazít el minket a Magyar Ut, Magyar Élet, Kelet Népe, Tiszántúl és még néhány lap. Ami pedig a legfontosabb erre az útra figyelmeztet a *lelküismeretünk*.

Mert nem kell azt hinnie az olvasónak, hogy Fitos személynékvagvunk olyan lelkes hívei, hogy azt hisszük, ő az egvedül idvezítő a Turulban. Kérdés, Fitos egváltalán nagyon örülne-e a mi kiállásunknak? Nem erről van szó, hanem arról a szellemiségről, mely — érdemei, szervező tehetsége alapján, vagv véletlenül? nem kutatjuk — őt emelte az élre. Tudjuk, nem sokkal fiatalabb Ambrusnál, a harminc éves korhatártól nem messze van. De akik egvütt harcoltak vele, (egy Kodolányi, Sinka, Littkey, a festő, Gombos Gyula, Pálóczi-Horváth, a Bolyvai kollegisták) személynére is garanciát jelentenek.

Kezesség az a fiatal tábor, mely mellállott, és az amit eddig tett. Hiába mondják Ambrusék, hogy ők is azt akarják, hogy ők is „mélymagyarságot”, „népi szellemet” akarnak. Az a társaság, mely megválasztotta őket, mindenütt gondoskodni fog, hogy ne így történjen. Pedig a Turulnak be kell látnia, hogy a fiatalság erőnek erejével mást akar. A harmincévesek helyett a húszévesek szólalnak meg.

Akik már Ady, Móricz, Szabó Dezső, Karácsony Sándor, Gyórfy István, Németh László, Erdélyi József, Tamási Áron, Illvés Gyula, Szabó Lőrinc, József Attila, Sinka István, Matolcsy Mátvás, Kerék Mihály, Gulyás Pál, Kodolányi János művein nevelkedtek és *nem hajlandók figyelembe venni személynékvéllentéteket*, nem hajlandók figyelembevenni ezeknek az íróknak esetleges személynékvéllentéteit sem;

csak azt veszik figyelembe, ami műveikben örök, az igazi magyar szellemet, a népi gondolatot, szociális igényt és azt a világszemléletet, mely a magyar szellemiséget európai értékekkel remek fémötvöztette kovácsolta.

Terem még a mandulafa mandulát!

Ezt a nevelést az előttiünk járt nemzedék nem kaphatta meg, akár mennyire jó szándékkal is volt tölítve. Mi tisztábban látunk, éppen azért, mert az előző nemzedék tisztázott számunkra sok mindent. S van annyi kritikai érzékünk, hogy megbíráljuk azokat is, akik utat törtek számunkra. *Ezt még Erdélyi Józsefnek is be kell látnia*. Persze fáj, hogy vállalja a faltörőkos szerepét éppen azzal a bástyával szemben, melynek építésében ő is résztvevett. Túlzás ugyan, amit ír, hogy ő „a népi irodalom megalapítója és vezére.” Voltak ott mások is, akik Erdélyit is „előkészítették”, voltak, akiknek írói jelentőségük is hozzáfogható. Egy költő elfogult, megbocsájtjuk. Megbocsájtjuk még azt is, hogy tisztán személynékvéllentétekből Kodolányi írói értékét vonja kétségbe a Nemzetörbe írt cikkében. Ime: „Megveszett egy nagy fa az erdőn és vágni kezdte a többi fát.” — Mindezen mosolygunk és továbbmegyünk. Mert hiába mégiscsak mi vagvunk a fiatalok és magyarok vagvunk. Fitos vereségére célozva azt írta Erdélyi: „Kidőlt a fa mandulástúl.” Erre csak egy népdalsorral feleltünk: „*Terem még a mandulafa mandulát!*”

Nem lehet a Debrecenben vere-séget szenvedett új irányzatot azzal ledorongolni, hogy „szembeke-rül a mozgalom hagyományával.” Bár minden tiszteletünk a Törös nagy-tiszteletű úr szavaiból kiáradó nemes Turul hagyomány iránt, amely több mint húsz évvel ezelőtt hirdette a ma is időszerű igazságokat,

nem engedhetjük, hogy a későbbi „hágyományok” útját vegyék a fejlődésnek. Különböző is nagy bajt jelent, ha egy ifjúsági mozgalomban, melynek mindig a legkorszerűbb eszméket kell képviselnie, hagyományokra kell hivatkozni, öregvezéreket érdemeik fölemlegetésével megtartani. Ha olyan kitűnőek ezek az öregedő diákvezérek, menjenek más mozgalmakba, a saját korosztályaik mozgalmába, szervezzék meg a munkásokat, az állatorvosokat, az iparostanonciskolai igazgatókat, de ne bennünket, húszéves egyetemistákat szervezzenek! Az ügyvéd urak menjenek a MÜNÉ-be, a doktorok a MONÉ-be.

Hiába fáj, hogy küldjük őket, hiába mesélnek arról, hogy „vannak megtévedt fiatal emberek”, beszélhetnek „zsidó érdekekről” „liberális-demokrata eszmevilágról”, erre mi csak legyintünk, mert *deszéltni lehet*, ez azonban nem jelent semmit, mert *nekünk van igazunk*.

**És hiába harcolnak ellenünk,
mi ráérünk, mert fiatalok vagyunk,
a Turul legfiatalabb generációja.**

Az az átlag 5—8 éves korkülönbség, mely Ambrus és Fitos hívei között volt, sokat jelent, végtelemül sokat. És azután mind magyarok vagyunk. Vérségileg éppúgy, mint gondolkodásban. S a mellett tesziünk is valamit. Merem állítani, hogy nem volt még nemzedék, mely anynyira felkészülten indult volna az életnek, mint mi. Európai tájékozásunk éppúgy megvan, mint magyarságismeretünk. Szakmánkban is megálljuk a helyünket, nem hiányzik belőlünk a gyakorlatiaság sem. De nem akarunk csak szakemberek lenni: foglalkoztunk néprajzzal, s életünk egyik főcéljának parasztságunk felszabadítását tekintjük. Egvelőre csak falumunkában, népfőiskolák szervezésében vehetünk részt, de később talán mást is csinálunk. . . . Ezért olvasunk, tanulunk, készülődünk. Ennek a készülődésnek eredménye, hogy tisztábban látunk, mint Erdélyi Iózséf és az előttünk járt nemzedék nagy része. Mi tiszteljük és becsüljük őket.

de ne várják, hogy mindenben igazat adtunk nekik.

Szörnyven tekintélytisztelők vagyunk, de . . . van önálló ítélőképességünk. Nekünk ugyan furulyázhat zsidó, vagy más idegen fajta, füttyülünk rá. De azt sem va-

gyunk hajlandók hagyni, hogy az előttünk járt nemzedék egy része orrunknál fogva vezessen.

Mélyen tisztelt Fővezérség!

Tessék elmélkedni ezen a cikkben. És kérem, ne haragudjanak meg érte szegény SzEI-re. Higgyék el, ez a szervezet nem hibás. Ne emlegesék Szent-Györgyi Albertet sem, neki sincs köze ehhez a cikkhez, hiszen ő egyébként is ebben a tanévben teljesen csak a laboratóriumi munkájával foglalkozott. *Senkinek sincs köze* ehhez a cikkhez, csak az ifjúságnak.

A fiatalságnak, melynek nem a személyek a fontosak, nem a mozgalom a fontos. Nekünk mindegy: SzEI, Turul, vagy akár Emericana, csak az érdekel, hogy megtaláljuk-e azt a szellemet, amit keresünk. A mai Turulban nehezen fogjuk megtalálni. De harcolni fogunk érte s az ifjúság egységéért érte s az ifjúság egységéért Egységet! Ez a harc már hónapok óta folyik. Résztvesz benne az ország egyetemi és főiskolai ifjúságának túlnyomó része. Azok az egyesületek, melyekben a magyarság érdeke és az ifjúság akarata érvényesül, már megtalálták egymás kezét! Hál' Istennek, ma már az ifjúsági szervezetek nagy többsége ilyen. Elvi kérdésekben éppúgy, mint az ifjúság egységesítésének gyakorlati módzataiban teljesen egyet értenek.

Az egyetemi és főiskolai egyesületek egységesítését és az Ambrus-szerű vezérek kizárását ma már együtt követeli a Turul fiatalsága, mely a követtáboron Fitos mellett vonult fel, a Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége, összes tagegyesületeivel, az Emericana, a Magyar Nemzeti Diákszövetség tagjainak jórésze, a Hungária M.T.E. a Katolikus Diákszövetség, Protestáns Diákszövetség, a FEFHE, SzEFHE, a Turultól elszakadt Csaba B. E., a Kolozsvári Magyar Diákok Szövetsége, a SzEI, és velük együtt Budapest, Debrecen, Kassa, Keszthely, Kolozsvár, Miskolc, Patak, Pécs, Sopron, és Szeged csaknem valamennyi diákszervezete!

Csak azok az egyesületek nem követelik a harminc éves korhatárt és a felesleges egyesületek megszüntetését, ahol még mindig az idősebb évfázatok akarata érvényesül. Ki mer szembeállni a magyar fiatalság egységének ilyen megnyil-

vánulásával? Nyíltan már Ambrusék sem. Éppen ezért egy új Turul-alapszabály tervről beszélnek, melyben az *egyetemi és főiskolai tagozat* vezetői csak huszonhatéves aluli turulisták lehetnek. Arról persze hallgatnak, hogy ez a *tagozat* a jövőben éppúgy alárendeltje a fővezérségnek, vagy a Szenátusnak, mint eddig, pedig a jövőben is az öregurak akarata fog érvényesülni.

Hogv vezető tisztségekre csak idősebbek kerüljenek, azt úgy akarja Ambrusék tervezete biztosítani, hogy új alapszabályok szerint csak *katonaviselt* egyének kaphatnának vezető szerepet. Mivel az egyetemi hallgatók túlnyomó része tanulmányainak befejezése után kerül a katonasághoz, ez biztosítaná, hogy egyetemi hallgató ne lehessen vezér, még akkor sem, ha besorozták és katonai szolgálatra alkalmasnak találták. . . . Olyan átlátszó a szándék, hogy megvalósításához vajmi kevés remény van. Most már mesterkedhetnek Ambrusék: az ifjúság egységének akarata, mely már az illetékes kormány szerveknél is meghallgatásra talált, *meg fogja valószínűsíteni az egységet*, hogy egy lélekkel harcolhassanak a szebb jövőért kinn a fronton és az egyetemen mindazok, akik fiatalok és magyarok.

A jelenlegi Turul fővezérség úgyv hisszük, tovább nem akadályozhatja meg ezt az egységesítést, mely mindnyájúnk kívánsága. Mi Szegediek büszkék vagyunk, hogy nagy részünk volt az ifjúsági szervezetek elgondolásainak összeegyeztetésében. Bizonyosra vesszük a sikert. Lehet azonban, hogy mégis legyőznek, ledorongolnak, félretesznek bennünket. Van sajtó, pénz, szónoki tudomány. Tudjuk, hogy Ambrus megválasztása óta sorra járja az összes kormány szerveket, az egyetemi vezető köröket, a mindenütt felajánlja szolgálatait, mindenütt nagyon jó fiúnak mutatkozik. Jó, tegye! Maradjon meg a fővezérségben, maradjon meg mind. Tegyenek félre bennünket, akiket nem állottak „népfrontnak” nevezni. Mi majd lehúzódnak a kis vidéki városok baráti köreibé, s akkor is megpróbálunk *tenni* valamit, ha nem lesz *mozgalom*, melynek szüksége van ránk.

Felelős kiadó: Kristó Nagy István.

Nyomatott

Ablaka György könyvnyomdában, Szeged